

Göran Lambertz

Stridbar justitiekansler sedan 2001

som bland annat uppmärksammats för sin kritik mot delar av rättsväsendet. Tidigare rättschef på justitiedepartementet, universitetslektor i juridik vid Uppsala universitet och assessor vid Svea hovrätt.

FOTO: MATTHIAS AHL/STR

Kan ingen få tyst på den där Göran Lambertz? Det skrev en kriminalinspektör i Stockholm, Anders Bergstedt. Och Polisförbundets ordförande, Jan Karlsen, kallade mig ”fruktansvärt oseriös” och ”helt okunnig” i en debatt mellan oss i Morgonekot. Det var när jag hade sagt att poliser ljuger ibland även inför domstol och att det kan bero på en osund kåranda hos vissa polisgrupper.

Oseriös kallades jag också av tre höga domare på DN Debatt. Och lagmannen i Nyköping, Magnus Widebeck, sa i en intervju i Södermanlands Nyheter att: ”Lambertz har kört förtroendet för justitiekanslersämbetet i botten.” Det var när jag hade sagt att det sitter oskyldiga i svenska fängelser och att jag tror att det är fler än tio.

För det mesta har det känts ganska inspirerande med den där kritiken. För jag har känt mig alldeles säker på att jag har haft rätt. Och jag måste tåla att bli kritiserad. För det är jag som har bjudit upp till dans.

*

Det var egentligen inte något konstigt med det jag hade sagt. Alla som är någorlunda initierade vet att det är sant – poliser ljuger ibland inför domstol och det sitter oskyldigt dömda i svenska fängelser. Men det

var ändå något som många ansåg att det borde inte sägas.

I varje fall borde det inte sägas att det finns en osund kåranda i vissa delar av polisen, där man skyddar varandra när någon har gjort fel och där man inte ens drar sig för lögnen om det behövs. I varje fall borde det inte sägas att det ibland beror på fel och brister i domstolarna att oskyldiga ibland döms. I varje fall borde det inte sägas av JK.

En person som kan tänkas ogilla att JK säger sådana saker är landets justitieminister. Sådana påståenden kan skvätta på ministern. Den politiska oppositionen kanske utnyttjar det som JK säger och påstår att de brister som finns beror på att justitieministern inte gör sitt jobb. Särskilt under ett valår kan det bli besvärligt. Och 2006 var ju ett valår.

*

Jag hade inte någon önskan att göra livet surt för Thomas Bodström, som då var justitieminister. Tvärtom. Men det går tyvärr inte att undvika att det man gör som JK – och som man måste göra för att sköta jobbet rätt – ibland ger ministern problem. Det gjordes ett par försök från justitiedepartementet att få tyst på mig. Det tänker jag berätta om nu.

Någon kanske undrar om man verkligen får berätta om sådant. Finns det inte ett slags hederskodex som säger att man borde tåla med det? Jo, ibland är det fel att berätta. Men här är det inte så. Thomas Bodströms närmaste man var statssekreteraren Dan Eliasson. Den högste opolitiska tjänstemannen i departementet, expediteschefen, hette Nils Öberg.

En dag när debatten om dålig moral hos poliser pågick som bäst ringde Nils Öberg och bjöd på lunch. Under lunchen sa han att det var besvärligt för justitieministern att hantera min kritik mot Polisen:

– Vad ska ministern svara när han får frågor? Han måste ju välja

sida, sa Nils. Stödja antingen JK eller polisen.

Jag sa att det måste han inte alls. Justitieministern kunde helt enkelt säga sanningen och till exempel svara att han inte visste något om lögnen bland poliser eller om en osund kåranda (om nu det var sanningen), men att sådant naturligtvis inte får förekomma och att polischeferna måste arbeta med kraft mot allt sådant.

Inte så långt senare träffade jag statssekreteraren Dan Eliasson. Då hade det blossat upp en debatt om domstolarna också och om mitt påstående att det sitter oskyldigt dömda i svenska fängelser och vad det kan bero på. Dan Eliasson var ganska direkt när vi träffades.

– Det du säger innebär problem för justitieministern, sa han. Han kanske måste ta ställning offentligt, antingen för dig eller för rättsväsendet.

Jag sa att jag förstår att det kan vara besvärligt, men att jag anser att jag måste säga som det är: Att det finns problem som behöver diskuteras och åtgärdas och att jag inte bör tåla med det.

Dan Eliasson tryckte på lite mer.

– Men det kan väl inte kännas något vidare för dig om din egen minister offentligt tar avstånd från dig. Du riskerar att tappa din plattform och kan få svårt att sköta ditt jobb. Den risken tar du – att justitieministern går ut offentligt och tar avstånd från dig.

Jag sa att det inte gör mig särskilt mycket. Det kommer nog att slå tillbaka på justitieministern själv om han gör det. För det finns problem i rättsväsendet och jag säger bara precis som det är och med ganska god marginal.

Mer än så blev det inte. En ganska mild påtryckning. Rätt så beskedligt. Ingen märkbar ilska. Nästan lite rart. Lite typiskt svenskt.

*

De där samtalen var förstås på Thomas Bodströms uppdrag och jag

– Det gör mig lite upprörd att det inte sägs. (Foto: Privat)

tyckte alldeles bestämt att det var något viktigt som fattades. Nämligen engagemanget för det som faktiskt borde betyda något. Det borde väl finnas ett engagemang för de verkliga problemen, inte bara för de egna politiska bekymren? Ta mitt påstående att poliser ibland ljuger, även inför domstol. Såvitt jag har märkt har ingen chef tydligt markerat att man verkligen bryr sig om det. Man verkar låtsas som om problemet inte finns.

26 poliser, nu aktiva eller före detta, har sagt eller skrivit direkt till mig att lögnen förekommer. En polisman – högt uppsatt, mycket uppskattad och på god väg mot sin pensionering – ringde mig hem en kväll.

– Det där är ett stort problem, sa han. Någon måste ta tag i det. Fortsätt att envisas.

Låt mig säga med en gång att jag är helt övertygad om att de allra flesta svenska poliser är mycket skickliga i sitt yrke, genomhederliga och engagerade. Polisen har en oerhört viktig uppgift och förtjänar allt rimligt stöd. Varken JK eller någon annan bör klanka på Polisen i onödan. Men just därför måste det hållas rent. Polisen måste vara det goda exempel som den som upprätthåller lag och ordning ska vara.

Problemet är de poliser som inte klarar av att handla rätt i svåra situationer där man faktiskt som polis måste kunna göra detta. De som väljer lojaliteten mot sig själv eller mot kamraten, framför sanningen. Problemet är de chefer och de i Polisförbundets ledning som borde ta tydlig ställning, men som tiger. Varje chef som låtsas som om det regnar, eller som förnekar att det finns problem, sviker. Den chefen blir indirekt ett stöd för lögnen. ”Om min chef inte bryr sig, då är det grönt ljus.” Sådana chefer är dåliga ledare och feiga och djupt osolidariska med alla de kollegor som vill rätt och gör rätt.

Om det visar sig att somliga poliser ljuger i trängda lägen och att cheferna inte verkar bry sig är det förödande för människors tillit. Särskilt illa är det att man riskerar ungdomars förtroende för rättssamhället.

Polischeferna ska naturligtvis säga tydligt och klart:

– Vi står inte ett ögonblick bakom dem som inte talar sanning.

Det gör mig lite upprörd att detta inte sägs.

*

Såg ni den där 104-åringen på tv, han som hade orsakat en trafikolycka med sin bil? Som jag minns det gick reportaget ut på att det var rätt förskräckligt att en så gammal och kanske lite virrig man hade rätt att köra bil. Jag tror att han hade kört ett stycke i fel riktning. Men jag fastnade för en annan sak. När han intervjuades sa han som svar på en fråga om åldern:

– Jag siktar på att bli kanongammal!

Och han sa det med stor energi. Tänk att vid 104 års ålder kunna säga ”jag siktar på att bli kanongammal”! Är inte det ganska härligt? Sedan dess har jag börjat tänka så själv. Jag är bara 57 år, men jag siktar på att bli kanongammal.

Ibland hör man saker som etsar sig fast. Man hör ju mycket klokt, men det mesta glömmes åtminstone jag. Men så lyckas någon formulera något som man inte kan glömma. Som det här: ”Det viktigaste en pappa kan göra för sina barn är att älska deras mamma.” Den som sa det är rektor för ett stort amerikanskt katolskt universitet och heter Theodore Hesburgh. Jag har nog en annan syn på mycket i livet än vad han har. Men som pappa kan man behöva fundera lite extra på det där som han sa.

På grund av skilsmässa och separation får idag hälften av alla barn i Sverige växa upp med bara en förälder. Jag tror att det vore väldigt bra, för barnen, om vi kunde få ner den siffran rejält. Kanske kan det hjälpa en del om lite fler pappor tänker som så, att det viktigaste de kan göra för sina barn är att älska barnens mamma.

”Älska barnens mamma.” (Foto: Privat)